

УКРАЇНА

Звіт щодо стану
органічного сільського
господарства та харчової
промисловості в Україні

Gefördert durch

Bundesministerium
für Ernährung
und Landwirtschaft

BÖLN

Bundesprogramm Ökologischer Landbau
und andere Formen nachhaltiger
Landwirtschaft

aufgrund eines Beschlusses des
Deutschen Bundestages

Імпрессум

Видавці

Йоахім Ленц,
Клаудіа Нойманн

EkoConnect e.V.
Шютценгассе 16
01067 Дрезден
www.ekoconnect.org

Автор

Йоахім Ленц

Редакційна колегія

EkoConnect e.V.

Переклад

Галина Хант

Концепція та дизайн

whateverworks.biz

Gefördert durch

Bundesministerium
für Ernährung
und Landwirtschaft

BÖLN

Bundesprogramm Ökologischer Landbau
und andere Formen nachhaltiger
Landwirtschaft

aufgrund eines Beschlusses des
Deutschen Bundestages

Обмеження відповідальності

Обмеження відповідальності Звіт опубліковано за кошти
Федерального міністерства продовольства та сільського
господарства Німеччини. Номер надання фінансування:
28200E002.

Відповідальним/ою за зміст цієї публікації є виключно автор/ка.

Подяка

Підготовка цього звіту з такою кількістю інформації була б неможлива без участі багатьох. Починаючи від органів державної влади та інших державних установ, які щорічно надають оновлені дані, та завершуючи багаторічною співпрацею учасників органічного руху з метою створення та публікації щорічних звітів щодо глобального розвитку органічного землеробства. А також за сприяння багатьох окремих працівників організацій та компаній, які охоче діляться своїми знаннями та часовими ресурсами. Не кажучи вже про працюючих помічників за лаштунками, як то перекладачі, графічні дизайнери та адміністрація. Я щиро всім дякую! Зокрема, через пандемію коронавірусу 2020 року з її обмеженнями контактів та подорожей, було б неможливим вчасно та якісно підготувати цей звіт без дружньої підтримки команди проєкту «Німецько-українська співпраця в галузі органічного землеробства» (COA), який є частиною програми двостороннього співробітництва Федерального міністерства продовольства та сільського господарства Німеччини (BMEL). Проєкт COA реалізують «Agriculture and Finance Consultants» (AFC) та «IAK Agrar Consulting».

Тому моя особлива подяка - керівнику команди Елізабет Рюегг, асистентам проєкту Олександрю Каліберді та Світлані Щокіній, а також керівнику проєкту Штефані Маак за легку та конструктивну співпрацю.

Проєкт «Німецько-українська співпраця в галузі органічного землеробства» (UKR 20-01) фінансується Федеральним міністерством продовольства та сільського господарства Німеччини.

Зміст

А. Факти та цифри	4
<hr/>	
Б. Органічний сектор в Україні	7
Історія	
Національна законодавча база	
Національні інструменти фінансування	
Асоціації та маркетингові організації	
Дослідження та навчання	
Донори	
<hr/>	
В. Виробництво та торгівля рослинною і тваринною сировиною	15
Сертифіковані земельні площі	
Органічне виробництво	
Експорт органічної сировини з України	
Імпорт органічної продукції в Україну	
<hr/>	
Г. Переробка, виробництво органічної продукції та торгівля	18
Асортимент органічної продукції	
Експорт органічної продукції	
Імпорт органічної продукції	
<hr/>	
Д. Ринок органічної продукції в Україні	19
Ринок – обсяги та тенденції	
Канали збуту та учасники	
Продаж безпосередньо на місці виробництва, роздрібна торгівля та кейтерінг, оптовики та імпортери, мережі супермаркетів	
Українські бренди та продукція	
Іноземні бренди та продукція	
<hr/>	
Е. Потенціал	21
Потенціал розвитку торгівлі	
Інвестиційний клімат	
Ризики	
Висновок	
<hr/>	
Ж. Ілюстрації та джерела	24

Факти та цифри

Країна

Малюнок 1: Карта України

603.550 км²

Площа суші (друга за величиною країна Європи;
2,7 % площі колишнього СРСР)

44,0 мільйона

Кількість населення (2019 рік)
(за виключенням Криму)*

16,2 мільйона

Кількість працюючих (2016 рік)
(за виключенням Криму)

8,7*

Рівень безробіття
(2019 рік)

3.592*

ВВП на душу населення дол. США
(2019 рік)

10,2%

Частка сільського, лісового та рибного господарства
у ВВП у % (2017 рік)

Гривня (UAH)

Валюта

Джерело: Germany Trade & Invest: Wirtschaftsdaten kompakt
(11.2019), Auswärtiges Amt (03.2020)

*Оцінка / Прогноз

Торгові відносини з ЄС

Зовнішня торгівля ЄС та Німеччини з Україною (у млн. Євро)

	Імпорт з ЄС			Експорт з ЄС			Торговий баланс ЄС		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Торговельний оборот	13.2	16.7	18.0	16.5	20.2	22.1	3.3	3.5	4.1
включаючи сільськогосподарські продукти та продукти харчування	4.007	5.438		1.563	1.837		-2.444	-3.602	

	Імпорт Німеччини			Німецький експорт			Німецький торговий баланс		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Торговельний оборот	1.791	2.240	2.650	3.604	4.392	4.524	1.813	2.153	1.874
включаючи сільськогосподарські продукти та продукти харчування	329	488	718	266	303	321	-63	-185	-397

Найважливіші імпорتنі та експортні товари в аграрному секторі (1.000 €)

Імпорт з України	ЄС			D		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Кукурудза	1.114.382	1.468.998		52.556	31.104	129.240
Олійні культури	531.023	971.494		96.939	254.456	346.081
Рослинні олії та жири	1.081.070	1.410.451		42.863	43.359	49.487
Молоко та молочні продукти (крім вершкового масла та сиру)	26.297	39.873		4.901	8.193	9.723
М'ясо та м'ясні продукти	67.248	113.681		30.250	32.213	43.401
Консервовані фрукти	60.063	66.369		9.520	9.401	9.174
Риба і рибні продукти	11.123	20.809		6.269	8.912	4.422
Пшениця	182.345	211.781		5.830	5.370	5.414

Експорт в Україну	ЄС			D		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Кава	111.498	124.780		47.205	51.246	41.917
М'ясо та м'ясні продукти	80.443	109.516		20.915	23.319	27.677
Какао та какао-продукти	123.714	150.136		21.879	25.402	30.786
Сирий тютюн та тютюнові вироби	96.136	116.078		21.608	24.762	29.125
Олійні культури	143.261	155.041		14.754	21.433	14.414
Висівки, субпродукти, корми	97.274	107.057		9.373	10.155	13.524
Насіння та посадковий матеріал (крім олійних культур)	35.240	37.075		13.256	15.728	16.229
Хлібобулочні вироби	54.073	74.496		6.048	6.416	8.771
Спирт	69.030	86.424		11.297	16.715	17.205
Рослинні олії та жири	32.268	30.794		1.368	1.222	1.540

Джерело: BMEL Referat 723 (02.2020) (Дані ЄС за 2018 рік не можуть бути надані)

Клімат та Ґрунти

В Україні помірний континентальний клімат з опадами від 350 мм на півдні до 700 мм на півночі країни. Отже, родючі чорноземні ґрунти на півдні страждають від нестачі опадів. Особливо весняні та осінні посухи викликають проблеми при посіві. Близько 60 % орних земель в Україні складають чорноземні ґрунти, найкращі з яких знаходяться в поясі узбережжя Чорного моря. Саме в цій місцевості випадає щорічних опадів лише 350-500 мм. Тому

найкращі місця з достатньою кількістю опадів і родючого ґрунту знаходяться на заході та південному заході, а також на сході та північному сході від столиці держави Києва в Житомирській, Хмельницькій, Тернопільській, Вінницькій, Черкаській, Полтавській, Дніпровській та Харківській областях. На півночі, на кордоні з Білоруссю, ґрунти іноді сильно опідзолені та бідні поживними речовинами.

Сільське господарство

42,7 млн. га

земель сільськогосподарського призначення (2016 рік)

32,5 млн. га

орної землі (2016 рік)

~ 48.000

сільськогосподарських підприємств (2015 рік)

Джерело: Staatskomitee für Statistik der Ukraine 2016, Bericht La – 1, Kiew

Виробництво важливої сільськогосподарської продукції (2017/млн. т.)**

Зерно та бобові культури	61,9
Фрукти та ягоди	2,1
Виробництво м'яса (забойна маса)	2,3
Цукровий буряк	14,9
Соняшник	12,2
Картопля	22,2
Овочі	9,3
Молоко	10,3
Ріпак	2,2
Яйця (мільярдів штук)	15,6

Джерело: UKR Stat, 2017

** за виключенням Криму та Севастополя, а також території зони АТО

Короткий зміст

Можна констатувати той факт, що макроекономічні параметри України залишаються стабільними протягом декількох років і відмічається подальше зростання ВВП (за виключенням колапсу, пов'язаного з пандемією коронавірусу 2020 року).¹ (↳) Рівень інфляції впав і залишається стабільним, купівельна спроможність населення зростає, але розвиток населення все ще негативний. У сільській місцевості населення дуже часто вирощує овочі, картоплю та фрукти, а в деяких випадках утримує худобу для забезпечення власних родин. Також поширеними є збір диких ягід та грибів, риболовля та полювання і консервація продуктів харчування. Це природно відображається на купівельній поведінці сільського населення. Попит на сертифіковані органічні продукти у сільській місцевості є відповідно низьким. До того ж, безумовно низьким є також рівень доходу та дуже дорогими – органічні продукти.

1 <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/232395/umfrage/bruttoinlandsprodukt-bip-pro-kopf-in-der-ukraine/>
(Опубліковано в жовтні 2020 року, запит від листопада 2020 року)

Органічний сектор в Україні

Малюнок 3: Пшеничне поле в Україні (Олексій Алексеев Харків / Україна)

Історія

Як і в інших країнах, окремі піонери органічного землеробства з'явилися в Україні ще у 20 столітті, а саме в Полтавській області у 1970-х роках. Після проголошення незалежності в ході розпаду Радянського Союзу та за підтримки, насамперед, Швейцарії (Swiss Development Cooperation – SDC та Науково-дослідний інститут органічного землеробства – FibL), у 2000-х роках були створені такі інституційні структури як Асоціація «Біолан». Ця асоціація була створена, як і інші асоціації з питань рослинництва, за власними стандартами, деякі з яких виходили за рамки Директиви ЄС з органічного виробництва, і була доповнена консультативною мережею. Завдяки тісним просторовим та особистим зв'язкам із аграрним коледжем в Іллінцях було

проведено курси підвищення кваліфікації з питань органічного землеробства. На жаль, після того, як підтримка та супровід міжнародних донорів закінчилися, ця асоціація припинила свою діяльність.

Активно виступає асоціація «Федерація органічного руху України», яка знаходиться в Києві. Відповідно до зростаючого попиту на органічну продукцію, особливо на європейському ринку, та зростаючого дефіциту у постачанні органічної сировини до ЄС, інтерес до органічно сертифікованого сільського господарства в Україні зріс, а разом із ним і площа та кількість фермерських господарств. Разом з іншими причинами це привело до створення у 2015 році ще однієї асоціації в Києві: «Органічна Україна». Більше інформації про це та про інших учасників можна знайти в розділі «Асоціації та маркетингові організації».

Національна законодавча база

Закон про органічне виробництво, прийнятий українським парламентом у 2011 році, був не надто детальним і мав характер декларації про наміри. Зокрема, у ньому були відсутні детальні положення щодо впровадження та державного контролю.

У контексті Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом зараз вносяться значні законодавчі корективи. Абсолютно нова редакція закону про органічне землеробство була розроблена із залученням українських зацікавлених осіб та за підтримки ЄС, Німеччини та Швейцарії, і, нарешті, була прийнята парламентом у серпні 2019 року. Закон ґрунтується на Регламенті ЄС 834/2007 та Імплементативному Регламенті Комісії (ЄС) 889/2008. Над деякими частинами Імплементативного регламенту робота ще триває. Наразі забезпечується державний контроль і здійснюється широка підготовка за сприяння міжнародних проєктів. Також створюється державний реєстр компаній, сертифікованих за національними стандартами, а також компаній, що мають сертифікат ЄС.² (↪)³ (↪)

Інформація щодо поточного стану українського законодавства щомісяця публікується на веб-сайті німецького проєкту "Німецько-український агрополітичний діалог" (APD, що фінансується BMEL). (↪) Станом на серпень 2019 року це № 09/2019. Цю інформацію можна отримати у форматі PDF українською та німецькою мовами.

Малюнок 4: Державна органічна печатка України

Малюнок 5: Доповідь Валентини Заєць, Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, на виставці БіоФач 2020

Частина закону присвячена затвердженню державної органічної печатки.

Окрім просування національного органічного ринку, метою українського закону є створення більшої видимості, прозорості та довіри до українських органічних продуктів. У середньо- та довгостроковій перспективі – включення України до так званого списку третіх країн із стандартом, що доповнює Директиву Європейського Парламенту.

Національні інструменти фінансування

На даний час у рамках державних сільськогосподарських субсидій також передбачено субсидії для ведення органічного землеробства. Вони впроваджуються на регіональному (обласному) рівні, але не в усіх регіонах. Фактично це субсидії на витрати на сертифікацію та допомога для переходу на органічне землеробство.

- 2 <http://coa-ukraine.com/de/aktuelle-nachrichten/82-training-implementation-des-gesetzes-der-ukraine-ber-organische-produktion-nr-2496-viii-leitfaden-f-r-die-anwendung-von-iso-iec-17065-f-r-die-organischen-kontrollstellen>
- 3 <http://coa-ukraine.com/de/aktuelle-nachrichten/89-der-2-runde-tisch-f-r-kontrollstellen-in-n-rnberg-deutschland-biofach-2021>

Асоціації та маркетингові організації

Крім асоціацій «Федерація органічного руху України» та «Органічна Україна», про які вже згадувалося в розділі Б, на національному рівні є низка інших

організацій. У наведеному нижче огляді перераховано найбільш релевантні з контактними даними та коротким описом діяльності.

Organic Ukraine

Органічна Україна

- Олена Березовська
- +38 098 171 75 77
- info@organicukraine.org.ua

Організація виробників органічної продукції. Громадська організація, яка спрямована на ведення діяльності в органічному секторі; надає консультації з питань сертифікації, сільськогосподарського виробництва та маркетингу в галузі органічного землеробства; організація ділових поїздок для членів організації; видання друкованих матеріалів: брошур, буклетів; участь у законодавчих ініціативах; організатор різних навчальних та ініціативних майданчиків: Organic Booster – Тренінг з органічного виробництва; Communication Plattform: Проєкт EatOrganicInUkraine – Інтернет-база даних українських виробників органічної продукції; Organic Ukraine Business Hub (бізнес-платформа); участь у виставках BIOFACH; має регіональні відділення на півночі, заході та у центральній Україні.

www.organicukraine.org.ua

Органік стандарт

Органік Стандарт

- Сергій Галашевський
- +38 044 200 62 16
- office@organicstandard.com.ua

На сьогодні єдиний український орган з сертифікації органічного виробництва (заснований у 2007 р.), який здійснює перевірки та сертифікацію в країні та за кордоном (Білорусь, Казахстан); надає різні послуги, такі як тренінги, семінари, конференції; ініціатор, організатор та співорганізатор заходів органічного руху; участь у законодавчих ініціативах.

www.organicstandard.ua

Науково-виробниче об'єднання Інститут органічного виробництва

- Олексій Качковський
- +38 050 344 42 65
- akachkovskiy@ukr.net

Проведення тренінгів для виробників органічних продуктів; семінари на базі промислових підприємств; участь у законодавчих ініціативах; обмін досвідом та налагодження контактів між переробниками.

Федерація органічного руху України (OFU)

ORGANIC FEDERATION OF UKRAINE

- Євген Мілованов
- +38 044 425 55 25
- ofu@organic.com.ua

Організація; інформаційна платформа для органічного сектору; участь у міжнародній діяльності органічного руху; ініціатор, організатор та співорганізатор заходів з органічного руху; надає поради щодо органічного землеробства; Інтернет-журнал "Organic.ua"; публікації та книги з органічного землеробства; підтримка виробників органічної продукції у їх участі у міжнародних заходах органічного руху; участь у законодавчих ініціативах.

www.organic.com.ua

Зелене досьє

Інформаційний центр "Зелене досьє"

- Катерина Шор
- +380 44 222 7762
- greendossier@gmail.com

Інформаційна платформа. Співпраця з неурядовими організаціями, компаніями, засобами масової інформації та державними установами у галузі органічного землеробства, сталого способу життя, зеленої економіки, екотуризму. Співорганізатор заходів органічного руху; участь у законодавчих ініціативах.

www.dossier.org.ua

БТУ-ЦЕНТР

- Віктор Болоховський
- +38 096 155 89 89
- info@btu-center.com

Виробник біопрепаратів; проведення навчальних семінарів для фермерів; співорганізатор низки органічних заходів.

www.btu-center.prom.ua

НГО Пермакультура України

- Анастасія Волкова
- +38 067 967 87 93
- perma.ukraine@gmail.com

Проводить навчальні курси та семінари; переклад та видання спеціалізованої літератури; створення мережі центрів пермакультури; пермакультурний дизайн; навчання та практика нових видів землеустрою; сприяння методам поліпшення ґрунтів та збільшення біорізноманіття.

www.permaculture.in.ua

Organic Business School

- Олена Дейнеко
- +380 50 944 12 42
- info@organicbusiness.ua

Платформа для проведення бізнес-тренінгів та консалтингу щодо створення органічного бізнесу; тренінги та семінари для підприємців та фермерів, які виробляють або продають сертифіковану органічну продукцію; співпраця з грантовими програмами з навчання фермерів та дослідження в органічному секторі.

www.organicbusiness.ua

Приватне підприємство Агроєкологія

- Гліб Лук'яненко
- +38 095 810 08 00
- lukyanenkogleb@gmail.com

Виробник органічної продукції; навчальна база з технології виробництва; проведення тренінгів для виробників органічних продуктів з України, Казахстану, Молдови; семінари на базі промислових підприємств; видання власної газети "Агро-Еко". Компанія є асоційованим членом Національної академії аграрних наук України; проведення наукових досліджень спільно з Полтавським державним аграрним університетом.

www.agroecology.in.ua/en/company

Екотерра

- Наталія Чоловська
- +38 050 430 76 23
- ecoterralviv@gmail.com

Львівська громадська організація: навчання фермерів, організація органічних ярмарків у Львові, видання літератури, робота із засобами масової інформації в Західному регіоні, робота з дітьми в позашкільних та шкільних закладах; ініціатор різних сфер органічної діяльності на Львівщині.

www.ecoterra.lviv.ua

Ukrainian Organic Cluster

- Марія Махновець
- +38 (095) 837-44-55
- info@organiccluster.com.ua

Платформа для обміну досвідом ведення органічного бізнесу: виробництво, експорт, обмін контактами, стандарти; проведення семінарів та заходів з експорту органічних продуктів, розвитку органічних ринків у всьому світі; проведення зустрічей у форматі B2B з партнерами з інших країн.

www.organiccluster.com.ua

Асоціація Біодинаміка України

- Іван Бойко
- info@biodynamics.org.ua

Об'єднує фермерів, вчених та споживачів навколо біодинамічних методів землеробства; надає інформацію щодо біодинамічного сільського господарства та створює мережу, проводить навчальні курси та семінари; переклад та публікація літератури з біодинамічного сільського господарства.

www.biodynamics.org.ua

Асоціація Дунайська соя (Україна, Росія, Білорусь)

- Оксана Просолєнко
- +38 096 004 40 03
- ukraine@donausoja.org

Асоціація виробників сої; підтримка фермерів, що вирощують органічну сою; переклад та публікація технології вирощування органічної сої, підготовка матеріалів для студентів з технології вирощування органічної сої; співорганізатор низки заходів органічного руху.

www.donausoja.org/de/home/

Натур Бутік

- Анастасія Ле Хак
- +38 068 340 44 42
- admin@natur-boutique.ua

Мережа екологічних магазинів у Києві та регіоні; проведення семінарів та рекламних заходів екологічних продуктів; участь у телевізійних шоу та програмах з органічного виробництва; проведення еко-турів на органічних фермах.

www.natur-boutique.ua

Окрім згаданих вище організацій, є інші міжнародні суб'єкти, які здійснюють свою діяльність в Україні або імпортують продукцію з України до Німеччини та Європейського Союзу.

Німецький центр сприяння імпорту (IPD) (↪) – це державна установа для просування торгових відносин, зокрема між країнами, що розвиваються, та країнами з перехідною економікою. Організація знаходиться в Бонні та Берліні. Протягом кількох років Україна також була включена до портфоліо країн.

Німецько-Українська промислово-торговельна палата (АНК) (↪) має офіс у Києві. Німецько-Українська промислово-торговельна палата розташована в одній будівлі з двома з трьох проектів співпраці **Федерального міністерства продовольства і сільського господарства Німеччини (BMEL)** (↪), діяльність та контакти яких зазначені у розділі "Донори". Контактна особа АНК – пан Андреас Маркус.

Органи сертифікації

Сьогодні існує Інтернет-база даних із функціями пошуку та фільтрування для компаній, сертифікованих відповідно до Північноамериканського органічного стандарту NOP, так, наприклад, можна отримати перелік всіх українських компаній разом із відповідним органом сертифікації (↪). Оскільки є компанії, сертифіковані лише за стандартами NOP, не всі українські компанії, що мають сертифікат ЄС, автоматично з'являться в цьому списку.

У Німеччині існує схожа Інтернет-база даних лише для німецьких компаній. Органи сертифікації пропонують можливість знайти сертифіковані ними компанії на своїх веб-сайтах (↪). На жаль, це робить пошук та перевірку поточного стану українського органічного господарства громіздкими і трудомісткими.

Список затверджених на сьогодні органів сертифікації у «третьох країнах» можна знайти в Додатку IV закону ЄС (↪). Там у формі таблиці наведено інформацію щодо дозволу кожного органу сертифікації: область, країна, код. На даний час зареєстровано 17 органів сертифікації. Однак можна припустити, що не всі вони дійсно активно працюють в Україні. Більшість із 501 компанії наразі сертифіковані українським органом сертифікації **“Органік стандарт” (UA-BIO-108)** (↪), що

знаходиться в Києві. Цей (поки єдиний виключно український) орган сертифікації був заснований за підтримки Швейцарії (**SDC**) в рамках проекту FibL з просування органічного землеробства. З моменту заснування управляючим директором є Сергій Галашевський. Цей орган сертифікації перелічує всі сертифікати українських підприємств-учасників у базі даних (↪).

Актуальну інформацію щодо додаткових вимог до імпорту органічної продукції до Європейського Союзу можна також завантажити з веб-сайту Європейської комісії (↪). Актуальними й надалі залишаються вимоги до органічних продуктів харчування, які мають експортуватися до ЄС з Росії, Казахстану, Молдови та України. Більше інформації можна знайти в розділі «Ризики».

Інформація

Німецький центр сприяння імпорту (IPD)

www.importpromotiondesk.com/en/countries/ukraine/

Німецько-Українська промислово-торговельна палата (АНК)

– Андреас Маркус
– alexander.markus@ukraine.ahk.de

www.ukraine.ahk.de/dienstleistungen/export-helpdesk

Федеральне міністерство продовольства і сільського господарства Німеччини (BMEL)

www.bmel.de/DE/themen/internationales/internationale-beziehungen/internationale-beziehungen_node.html

Органік Стандарт (UA-BIO-108)

– Сергій Галашевський
– +38 044 200 62 16
– office@organicstandard.com.ua

www.organicstandard.ua

Дослідження та навчання

Сьогодні органічне сільське господарство, головним чином, вивчається в двох українських університетах. Крім того, тут проводяться випробування сортів.

У Білоцерківському національному аграрному університеті, на південь від Києва, у 2017 році було введено освітній ступінь магістра з органічного землеробства. За посередництва проекту СОА, цей університет уклав власну угоду про співпрацю з Університетом прикладних наук (НТВ) у Дрездені у 2017/18 навчальному році, у якому до квітня 2020 року професор Кнут Шмідтке був керівником курсу органічного землеробства та проректором з досліджень та розвитку. Наразі він перебуває у робочому відрядженні в Науково-дослідному інституті органічного сільського господарства (FibL) у Швейцарії та продовжує брати активну участь у проєкті СОА в Україні. Контактна особа у Білій Церкві

Малюнок 6: День Поля з професором Шмідтке (Університет прикладних наук (НТВ) м. Дрезден) у Житомирській області. Визначення забур'яненості. 2017 рік.

– пан Микола Грабовський, завідувач кафедри технологій у рослинництві та захисту рослин.

Житомирський національний агроєкологічний університет (Поліський національний університет), приблизно 150 км на захід від Києва, був прямим партнером у співпраці з проєктом СОА у 2016 – 2019 роках, оскільки там на той час уже був створений Інститут сприяння органічному землеробству під назвою “Polissia Organic”. Полісся – це назва регіону. У Житомирі було вирішено інтегрувати тематику органічного землеробства та тваринництва у

Малюнок 7: День Поля з професором Шмідтке (Університет прикладних наук (НТВ) м. Дрезден) у Житомирській області. Застосування сітчастої борони. 2017 рік.

навчальну програму. Контактна особа – пан Микола Кравчук, доцент кафедри загальної екології.

Спільно з **Науково-методичним центром інформаційно-аналітичного забезпечення вищих навчальних закладів "Агроосвіта" (НМЦ)** та **Органічною федерацією України (OFU)** за підтримки проєкту СОА була створена цифрова платформа знань та інформації. Її мета – надання інформації про органічне землеробство та відповідних зацікавлених сторін, а також забезпечення передачі знань викладачам та студентам/слухачам ([↪](#)).

Інформація

Білоцерківський національний аграрний університет

- Микола Грабовський
- +38 066 927 29 21
- +38 096 316 07 85
- nikgr1977@gmail.com

Житомирський національний агроєкологічний університет (Поліський національний університет)

- Микола Кравчук
- +38 093 931 44 77
- ekosoil@ukr.net

Малюнок 8: Учасники органічного сектору України на БіоФак 2020

Донори

З моменту набуття чинності Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом підтримка України міжнародними донорами значно зросла.

Окрім ЄС та Сполучених Штатів Америки (США), існує велика кількість країн, які з малими та великими бюджетами підтримують та супроводжують Україну на шляху до більш тісного економічного та політичного партнерства, заснованого на західних стандартах та цінностях.

Федеральне міністерство продовольства і сільського господарства Німеччини (BMEL) проводить велику кількість заходів із сприяння передачі знань та обміну досвідом у сільському господарстві в усьому світі, включаючи й Україну. Проекти в Україні активізувалися після 2014 року, так що на даний час тут реалізуються чотири проекти (↪). Крім загальної інформації про країну, на цьому веб-сайті можна також отримати доступ до сторінок всіх проектів, що реалізуються у рамках співпраці України та Німеччини. До кожного проекту також можна отримати доступ через власну Інтернет-сторінку. Вони ведуться німецькою та українською мовами, деякі також англійською мовою, і окрім загальної інформації, також мають розділ із завантаженими публікаціями. У розділі «Національна законодавча база» вже зазначалось про посилання

на проекти «Німецько-українська співпраця в галузі органічного землеробства» (COA) та «**Німецько-український агрополітичний діалог**» (APD) (↪).

APD – це проект формату, який впродовж багатьох років реалізується в різних країнах. Природно, що особливого акценту на органічному сільському господарстві він не має, але він активно виступає спільно з іншими проектами в кожному конкретному випадку через залучення експертів та (спільної) організації заходів.

Проект «Агрітрейд» (↪) працює насамперед з українськими асоціаціями та компаніями з метою надання інформації та роз'яснень питань імпорту та експорту. Це здійснюється у тісній координації з Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. У рамках підходу бізнес для бізнесу (B2B) існує також можливість підтримувати ділові контакти з німецькими компаніями.

Проект співпраці BMEL «**Німецько-українська співпраця в галузі органічного землеробства**» (COA) (↪) реалізується в Україні з 2016 року. Фаза II, яка розпочалася у вересні 2020 року, зосереджена на зміцненні навичок спеціалістів та інституційних структур у галузі органічного землеробства в Україні. З цією метою буде посилено співпрацю з державними установами для подальшого навчання, як зазначено у розділі «Національна законодавча база», а також

співпрацю з технікумами та університетами з питань професійної кваліфікації.

Ця співпраця з учасниками професійно-технічної освіти вже розпочалась за участі університетів Житомира та Білої Церкви, а також Науково-методичного центру інформаційно-аналітичного забезпечення вищих навчальних закладів «Агроосвіта» (НМЦ) (див. також розділ «Дослідження та навчання»).

Це відбувається в тісній координації з ще одним проектом співпраці BMEL: «**Сприяння розвитку професійної освіти в аграрних коледжах України**» (FABU) (↪). Цей проект зосереджений на професійному навчанні в сільськогосподарських коледжах, знаходиться в будівлі «Агроосвіта» (НМЦ) у Києві та тісно співпрацює з 4 коледжами для тестування та впровадження досвіду німецької «системи дуальної освіти» в Україні. Цифрова платформа **Organic Platform** (↪) розташована у НМЦ, також надає інформацію щодо інших проектів

міжнародних донорів, такі як проект «Розвиток торгівлі з вищою доданою вартістю в органічному та молочному секторах України», який реалізується FiBL у співпраці з SAFOSO і фінансується за рахунок швейцарської допомоги розвитку SDC (↪), а також інформацію та посилання на українські асоціації та неурядові організації українською мовою:

Ukrainian Organic Cluster (↪), **Federation of Organic Movement of Ukraine** (↪), **Organic Ukraine** (↪), **Green Dossier „Information Center“** (↪).

Окрім цих донорських структур та проектів, інші країни регулярно підтримують менш масштабну діяльність, пов'язану з органічним землеробством. Одним із прикладів є проект, що фінансується Канадою, для малого та середнього бізнесу з акцентом на виробництві фруктів та овочів, насамперед на півдні України. Цей великий проект із великою цільовою групою також пропонує екологічно чисті методи вирощування та органічного вирощування, а також сертифікацію (↪).

Інформація

Organic Platform

www.organic-platform.org/

— Проект „Quality Food Trade Program“

www.organic-platform.org/proekt-quality-food-trade-program/

— Ukrainian Organic Cluster

www.organic-platform.org/gs-organichnyj-klaster/

— Federation of Organic Movement of Ukraine

www.organic-platform.org/federacziya-organichnogo-ruhu-ukrayiny-2/

— Organic Ukraine

www.organic-platform.org/gs-rganichna-ukrayina/

— Green Dossier „Information Center“

www.organic-platform.org/informacijnyj-czentr-zelene-dosye/

Український проєкт бізнес-розвитку плодоовочівництва (UHBDP)

www.uhbdp.org/en/what-is-uhbdp

Федеральне міністерство продовольства і сільського господарства Німеччини (BMEL)

— Проекти в Україні

www.bmel-koooperationsprogramm.de/projekte/ukraine/

Німецько-український агрополітичний діалог (APD)

www.apd-ukraine.de/de/uber-das-projekt

Проект Агрітрейд

www.agritrade-ukraine.com/de/pro-proekt

Німецько-українська співпраця в галузі органічного землеробства (COA)

www.coa-ukraine.com/de/

Сприяння розвитку професійної освіти в аграрних коледжах України (FABU)

www.agrarausbildung-ukraine.net

Виробництво та торгівля рослинною і тваринною сировиною

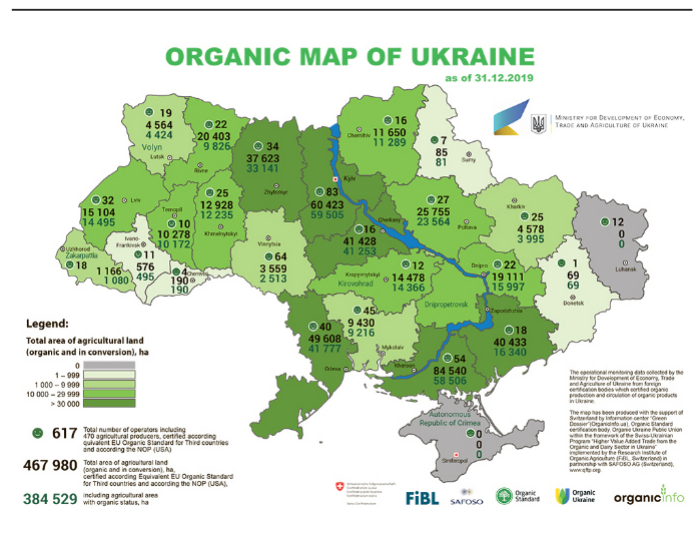
Сертифіковані земельні площі

Як уже зазначалося в розділі «Історія», площа органічного обробітку в Україні наразі становить 309000 га (2018 рік) або приблизно 0,7 % сільськогосподарських угідь. Це включно з площею у приблизно 75000 га, що знаходиться у перехідному періоді.⁴

Однак площа угідь в органічному секторі не суттєво збільшилася з 2010 року. У 2010 році неурядова організація «Федерація органічного руху України» нарахувала близько 275000 га, які органічно обробляли близько 140 господарств, так у звіті FibL / IFOAM «World of Organic Agriculture» за 2020 рік 309100 га при 501 зареєстрованому підприємстві⁵. На веб-сайті organicinfo.ua (↪) було представлено інформацію про органічний сектор України за 2019 рік. А саме кількість угідь, сертифікованих за стандартами ЄС та NOP. Цю інформацію було надано за сприяння українських органів влади (див. таблицю вище). За 2016 рік FibL / IFOAM визначив для України 381173 га органічних земель. Додаткову інформацію можна знайти в розділі «Органи сертифікації» та в розділі «Ризики».

Органічне виробництво

Станом на 2018 рік 501 органічне підприємство має сертифікат ЄС (BMEL 2020). Ці підприємства в основному виробляють зерно, кукурудзу та насіння олійних культур (пшениця, зернова кукурудза, соя), (дикі) фрукти та ягоди. Деякі господарства займаються ЄС-сертифікованим органічним тваринництвом, а також є окремі господарства, що займаються аквакультурою. При відомій органічно сертифікованій площі обробітку 309100 га це означає, що середній розмір одного господарства становить приблизно 617 га. Однак господарства з орними

Малюнок 9: Органічна карта України. 2019 рік.

землями, як правило, набагато більші, або вони є органічними підприємствами, які знаходяться у складі великих агрохолдингів. Оскільки Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України також веде облік підприємств, сертифікованих ЄС, дані у звіті «World of Organic 2020» спираються на інформацію Міністерства України.

Експорт органічної сировини з України

Повідомляється про дуже високу експортну квоту в 90 % для органічної сировини, включаючи 83 % експорту до ЄС та 13 % – до Північної Америки, із загальним обсягом 157 млн. дол. (BMEL 2020).

4 (FibL/IFOAM 2020)

5 <http://www.fibl.org/fileadmin/documents/shop/5011-organic-world-2020.pdf> (Запит від листопада 2020 року)

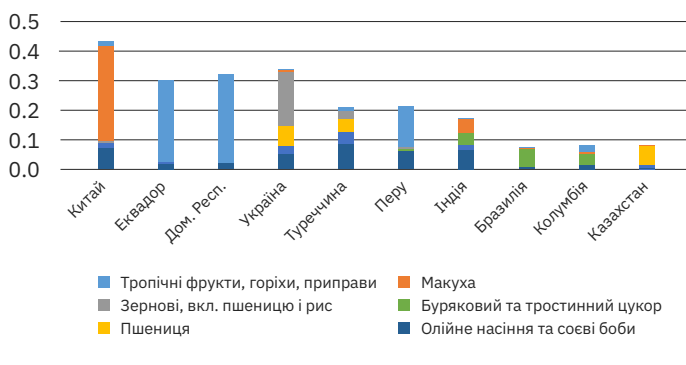

Проект AgriTrade розробив для українських компаній керівництво з питань, що стосуються експорту з України до ЄС. Документ доступний лише українською мовою на веб-сайті проекту (↪). На цьому веб-сайті також можна переглянути результати дослідження торгових потоків між Україною та Німеччиною у товарних групах фруктів, овочів, горіхів та органічних продуктів. Оскільки на даний час відсутні надійні дані українських органів влади щодо експорту органічної продукції, основою можуть бути лише дані Європейської комісії щодо імпорту органічної продукції (↪).

У доступному там звіті про ринок за 2019 рік (↪) Україна названа першою за імпортом зерна (крім рису) з країн, що не входять до складу ЄС, випереджаючи Туреччину та Казахстан. Однак загалом цей імпорт з третіх країн до ЄС зменшився з 2018 по 2019 рік (8,3 % зерна, не включаючи пшеницю та рис, та 15,7 % пшениці). За обсягом імпорту в тоннах у 2019 році Україна посідає друге місце після Китаю з часткою близько 10 % від загального обсягу.

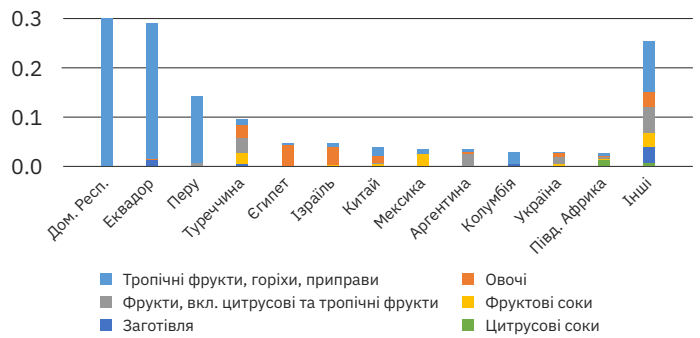
Окрім зерна, важливу роль відіграють олійне насіння (2-е місце), макуха (3-є місце), фрукти та фруктові соки (3-є та 4-е місця) та соя (4-е місце). Український імпорт зерна, макухи та сої зріс, у деяких випадках – суттєво, для олійних культур та фруктів він залишився приблизно на тому ж рівні, а для фруктових соків – впав.

Категорії товарів імпорту органічних продуктів харчування за країнами-експортерами (2019 рік/млн. т)

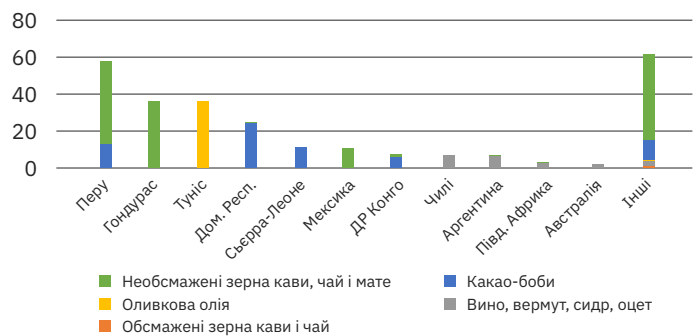
Малюнок 10: EU Agricultural MarketBriefsNo 17. Червень 2020

Обсяги імпорту ЄС для органічних фруктів та овочів за країнами (2019 рік/млн. т)

Малюнок 11: EU Agricultural MarketBriefsNo 17. Червень 2020

Обсяги імпорту органічної продукції з багаторічних культур за країнами-експортерами (2019 рік/тис. т)

Малюнок 12: EU Agricultural MarketBriefsNo 17. Червень 2020

Обсяги імпорту органічних фруктів, свіжих або сушених, за винятком цитрусових та троп. фруктів за країнами-експортерами (2018 рік/2019 рік/тис. т)

	2018 Імпорт	2019 Імпорт	Зміна (%)	2019 Частка (%)
Туреччина	30.1	30.8	2.4	23.0
Аргентина	30.3	23.1	-23.5	17.3
Україна	13.0	14.7	13.1	11.0
Нова Зеландія	16.8	14.1	-16.3	10.5
Сербія	13.1	10.4	-20.8	7.7
Чилі	14.5	9.6	-34.1	7.1
Марокко	5.1	5.5	6.9	4.1
Разом	146.1	133.7	-8.5	100.0
Частка вибраних країн у загальному обсязі у (%)	84	81		

Малюнок 13: EU Agricultural MarketBriefsNo 17. Червень 2020

Обсяги імпорту органічної сої за країнами-експортерами (2018 та 2019 роки/тис. т)

	2018 Імпорт	2019 Імпорт	Зміна (%)	2019 Частка (%)
Того	19.7	42.3	115.0	32.1
Китай	23.5	28.2	20.3	21.4
Індія	20.5	21.6	5.4	16.3
Україна	13.3	17.1	29.0	13.0
Казахстан	4.0	7.4	86.1	5.6
Уганда	9.8	2.3	-76.7	1.7
Туреччина	6.1	0.0	-100.0	0.0
Разом	105.9	132.1	24.8	100.0
Частка вибраних країн у загальному обсязі у (%)	91	90		

Малюнок 14: EU Agricultural MarketBriefsNo 17. Червень 2020

Якщо порівняти ці цифри з площею органічних земель, визначеною станом на 2018 рік, слід припустити, що з 2018 по 2019/20 роки в органічному виробництві знову мало місце значне розширення рільничого органічного виробництва. Однак доки не існує надійного та своєчасного збору та публікації даних з української сторони, відсутні чіткість та визначеність. Як це відбувається майже скрізь у процесі органічної сертифікації також бракує надійного балансування кількості, яке ґрунтувалося б на даних про погоду та процес вегетації (прогноз урожаю), а не на емпіричних приблизних цифрах. Детальніше про це у розділі "Ризики".

Імпорт органічної продукції в Україну

Оскільки в Україні органічна сільськогосподарська сировина виробляється головним чином на експорт, і подальшої переробки для експорту майже немає, не відбувається (відомий нам) імпорт органічної сировини ЄС в Україну. Це можуть бути поодинокі випадки на ринках нішевої продукції та у прикордонній зоні західної України. Однак у переважній більшості це буде працювати навпаки, а саме: органічна сировина з України експортується до сусідньої Польщі або Чехії для обробки та подальшої переробки (див. також розділ Г «Експорт органічної продукції»).

Обсяги імпорту органічних фруктових соків за країнами-експортерами (2018 та 2019 роки / тис. т)

	2018 Імпорт	2019 Імпорт	Зміна (%)	2019 Частка (%)
Туреччина	22.9	21.9	-4.8	25.3
Мексика	19.1	21.6	13.2	25.0
Марокко	5.7	6.4	11.9	7.4
Україна	5.9	4.5	-24.8	5.2
Китай	5.8	2.3	-59.9	2.7
Разом	89.0	86.5	-2.8	100.0
Частка вибраних країн у загальному обсязі у (%)	67	66		

Малюнок 15: EU Agricultural MarketBriefsNo 17. Червень 2020

Інформація

Organicinfo

- Цей веб-сайт з інформацією про органічний сектор України веде Green Dossier

www.organicinfo.ua/en/

Проект AgriTrade

- Довідник з експорту

www.agritrade-ukraine.com/de/nasha-diyalnist/nashi-publikatsiji

- Дослідження Торгові шляхи

www.agritrade-ukraine.com/de/nasha-diyalnist/nashi-publikatsiji

Європейська комісія

- Дослідження імпорту органічної продукції

www.ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/farming/facts-and-figures/performance-agricultural-policy/studies-and-reports/market-analyses-and-briefs_en

- Звіт про ринок за 2019 рік

www.ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/farming/documents/market-brief-organic-imports-june2020_en.pdf

Переробка, виробництво органічної продукції та торгівля

Асортимент органічної продукції

Асортимент органічної продукції, виробленої в Україні, значно збільшився за останні роки. Більшість асортименту призначено для внутрішнього ринку, завдяки присутності на міжнародних виставках (у 2020 році українські асоціації та виробники були представлені двома виставковими стендами) та діяльності в рамках міжнародної співпраці ця продукція стала більш відомою.

Спектр товарів та послуг також зазначений у звіті BMEL, але обсяги експорту все ще вважаються невеликими: «Крім того, експортуються перероблені органічні продукти, такі як соняшникова олія та соняшниковий шрот, зернові пластівці, борошно, яблучний концентрат, горіхи, просо, мед та березовий сік. Органічні молочні продукти та, меншою мірою, органічні м'ясні продукти також присутні на внутрішньому ринку.

Частка частково та повністю переробленої експортної продукції, яка також має потенціал для отримання вищої доданої вартості безпосередньо в Україні, все ще залишається низькою.»⁶

Експорт органічної продукції

Як зазначалося в попередньому розділі, обсяг переробленої продукції на експорт все ще залишається низьким. Точні цифри відсутні. Що стосується монопродуктів з простим (попереднім) рівнем обробки, наприклад сушіння або заморожування (диких) фруктів, ягід та грибів, а також концентрат фруктових соків, то зараз існує багато компаній, які цим займаються, особливо в Західній Україні, та часто у співпраці з польськими компаніями. Органічні асоціації «Organic Federation» (OFU) та «Organic Ukraine» (OU), а також пані Олена Дейнеко (Organic Business School), наведені тут як контактні особи для отримання інформації щодо окремих виробників та переробників. Орган

сертифікації «Органік стандарт» може також надати інформацію про компанії, що мають договори на проведення сертифікації.

Імпорт органічної продукції

Порівняно із ситуацією 10 років тому, коли було вперше складено звіт про країну, ситуація щодо імпорту органічної продукції принципово не змінилася. Більше того, насамперед міське населення, як і раніше насамперед населення Києва, споживає органічну продукцію.

Тим не менше, різноманітність продукції та кількість постачальників зростає. Продукти, сертифіковані ЄС, можна побачити навіть у магазинах АЗС. Великі національні та міжнародні мережі супермаркетів мають в асортименті органічні продукти, і менші спеціалізовані постачальники, такі як «GoodWine» та «Natur-Boutique», також. Певним чином, ситуація та асортимент схожі на картину в Німеччині 40 років тому, можливо, з тією різницею, що в Німеччині люди з нижчими доходами також свідомо допомагали розвивати ринок, тоді як в Україні розвивати ринок допомагають насамперед шари населення з більш високими доходами. Дорогі товари для ведення здорового способу життя, а також косметика, з гарантією якості безумовно користуються попитом у цього класу покупців.

Оскільки в Україні (поки що) не розроблена структура логістики та спеціальних магазинів органічної продукції, німецьким компаніям, зацікавленим у виході на ринок України, радимо залучати звичайні торгові ярмарки та структури (наприклад, ANUGA та Торгову палату), щоб звернутися до покупців великих мереж супермаркетів. Ці зацікавлені особи описані в розділі Д.

6 (BMEL 2020)

Ринок органічної продукції в Україні

Малюнок 16: organicinfo | Огляд органічного ринку в Україні

Ринок – обсяги та тенденції

Як уже зазначалося в розділах В та Г, в Україні немає надійних показників щодо органічної продукції на ринку, тому оцінка залишається суб'єктивною і базується на сприйнятті та спостереженнях окремих суб'єктів.

Зусилля, здійснені в останні роки з метою навчання та інформування міського населення, зокрема виробниками сільськогосподарських товарів та навчальних центрів, а також національний органічний стандарт, який зараз прийнятий із встановленням структури сертифікації та національної органічної печатки, підсилюють загальну тенденцію до більш здорового харчування та сталості. Це також позитивно впливає на ринок органічної продукції в Україні. Звичайно, це насамперед міське явище, що залежить від купівельної спроможності населення, а в Україні також формується потребою у надійних торгових марках та знаках якості. Для цієї цільової групи імпортна продукція з відповідними

характеристиками має перевагу над продуктами харчування, що виробляються в країні, оскільки поки що немає довіри до української органічної печатки. Це не скоро зміниться, але є середньо- та довгостроковим завданням для всіх учасників органічного руху.

Канали збуту та учасники

Продаж безпосередньо на місці виробництва

Цей канал збуту, як і раніше, не поширений. Цю форму прямого збуту можна зустріти дещо частіше у Західній Україні у зв'язку з об'єднанням регіональних виробників та переробників та спільним збутом через (малі) магазини та ринки.

Роздрібна торгівля та кейтерінг

Вже кілька років «Goodwine» та «Natur-Boutique» працюють в Києві та за його межами, пропонуючи великий вибір органічної продукції.

Інтернет-магазини

Інтернет-магазини досить поширені і пропонуються як роздрібними торговцями, так і супермаркетами. Регіональні продукти, також і екологічного походження, тепер можна знайти в гастрономії в модних районах мегаполісів, хоча вони не відіграють значну роль.

Оптовики та імпортери

На момент складання цього звіту оптовики, що спеціалізуються на органічних продуктах, не відомі. Компаніям, зацікавленим в експорті органічної продукції з Німеччини в Україну, рекомендується налагоджувати торговельні відносини через торгових партнерів у традиційному виробництві та торгові палати, а також під час відвідування торгових ярмарків.

Мережі супермаркетів

Найбільші мережі, що працюють по всій країні, – АТБ, Сільпо, Ашан, Метро, Білла та Глобус. Сільпо з'явився в 2010 році як мережа з асортиментом органічної продукції, інші послідували цьому прикладу. Загалом, розвиток, подібний до того, що був у Західній Європі, можна спостерігати із збільшенням органічного асортименту на загальному нижчому рівні. Частка маленьких роздрібних магазинів в Україні все ще вища, ніж, наприклад, у Німеччині⁷ (L).

Українські марки та продукти

На додаток до брендів та продуктів, перелічених у звіті про країну (ЕкоConnect 2011), тепер з'явилися нові. Основна увага все ж таки приділяється зерновим і фруктам, але є також деякі марки, засновані на переробці продуктів тваринного походження, тобто марки м'ясних та ковбасних виробів та молочної продукції, включаючи морозиво. Останні товари в першу чергу призначені для внутрішнього ринку, а також для сусідніх країн Східної Європи, оскільки деякі торгові марки відомі ще з радянських часів і мають певну репутацію. Тому, наприклад, маслозавод «Рудь» у Житомирі також відкрив лінію органічного морозива.

Однак недостатня обізнаність та відсутність довіри споживачів до українських брендів є основною причиною труднощів успішного виходу органічної продукції на ринок ЄС, незважаючи на переваги з точки зору витрат на вартість одиниці продукції. Ліцензія або виробництво на замовлення для

іноземних брендів може бути цікавим як для покупців з ЄС, так і для українських виробників.

Вважаємо за непотрібне перелічувати окремі компанії, оскільки їх кількість наразі більша, і не можна обмежувати інтереси тих, хто не буде названий. Тому ми знову посилатимемось на асоціації та лобістів, перелічених у розділі Б.

Іноземні бренди та продукція

Як вже зазначалося, іноземні брендові товари мають гарну репутацію завдяки гарантії якості та іміджу. В органічному сегменті, крім дорогих продуктів харчування та предметів розкоші, особливою популярністю користуються косметика та дитяче харчування. Окрім вищезазначених роздрібних торговців «Goodwine» та «Natur-Boutique», існує також Інтернет-магазин «Bioukraine» з великою кількістю німецьких органічних продуктів різних марок.

Інформація

Роздрібна торгівля та кейтерінг

— Goodwine

www.goodwine.com.ua

— Natur-Boutique

www.natur-boutique.ua/en

Інтернет-магазин

— Bioukraine

www.bioukraine.com.ua

Звіт

— Звіт про країну ЕкоConnect 2011

www.ekoconnect.org/de/14-Länder-Studie.html

---

⁷ https://ukraine-nachrichten.de/marktforscher-einzelhandelsketten-lidl-oder-aldi-k%C3%B6nnen-ukraine-kommen-wenn-einen-aktiven-retailer-schlucken_4632
(Запит від листопада 2020 року)

Потенціал

Потенціал розвитку торгівлі

Найбільший потенціал у торгівлі органічними продуктами все ще залишається у сфері сировини, що виробляється в Україні та експортується до ЄС, а також до Північної Америки, а тепер ще й до Азії. Завдяки сприятливим виробничим умовам та близькості до країн ЄС, ситуація залишатиметься такою ще довгий час і, безумовно, стане простішою та безпечнішою навіть після подолання перешкод.

Виробництво продуктів харчування, починаючи з «простих» продуктів, що містять лише один (монопродукт) або небагато інгредієнтів, є цікавим у перспективі. Що стосується зайнятості та доданої вартості у сільській місцевості України, а також для роздрібних торговців та торгових марок у Німеччині та ЄС, варто ретельно та наполегливо розвивати торговельні відносини у цьому напрямку.

Інвестиційний клімат

Родючі чорноземні ґрунти, великі підприємства та низькі витрати на заробітну плату при відносній близькості до ЄС та Німеччини роблять Україну привабливою для іноземних інвесторів.

Бажання інвестувати вимагає стабільних і чітких політичних та правових рамок, а також податкового законодавства, сприятливого для інвестицій.

На сьогодні ситуація в Україні не така, особливо щодо інвестицій у сільському господарстві. Найбільшою перешкодою слід назвати ринок землі. Після розпаду Радянського Союзу та з набуттям Україною незалежності постало складне завдання розвитку приватного ринку землі. У вирішенні цього геркулесового завдання держави колишнього Радянського Союзу пішли різними шляхами. Випробовували різні моделі, оскільки не мали досвіду чи зразків для наслідування. Оскільки всі моделі розвитку приватно організованого ринку землі мають свої переваги та недоліки, інтереси певних груп завжди будуть обмежені. Це одна з причин, чому в Україні існують суперечливі думки та пропозиції щодо цього. Мораторій на придбання

сільськогосподарської землі, який існує вже багато років, призводить до плутанини з посередницькими структурами, договорами оренди, до прихованого впливу та сприяє розвитку неформального сектору.

Очікується, що мораторій закінчиться в липні 2021 року. Більш детальну інформацію можна знайти на веб-сайті **Німецько-українського агрополітичного діалогу (APD)** ([↗](#)).

З інтерв'ю з німецькими еко-фермерами, які орендують землю в Україні і хотіли б інвестувати в будівлі та технології, стало зрозуміло, що сьогоднішня ситуація не сприятлива, особливо для малого та середнього бізнесу, який зазвичай створює більше робочих місць і тим самим робить важливий внесок у розвиток села. Це також підтверджують українські еко-фермери.

Ризики

Після ейфоричного настрою в Україні та значного оптимізму серед європейських покупців та інвесторів, які можна було спостерігати у 2014 – 2016 роках, сьогоднішня ситуація суттєво змінилася: все сприймається більш тверезо, іноді навіть песимістично. Це також відображається на кількості площ, сертифікованих в Україні відповідно до Постанови ЄС (див. розділи Б та В). На додаток до недостатньої чіткості даних, є дві основні причини, чому збільшення органічних площ не було досить динамічним. З одного боку, попит на органічну сировину в Німеччині та інших країнах ЄС привів до швидкого збільшення оброблюваних площ, так що

Інформація

APD

— Німецько-український агрополітичний діалог (APD)

www.apd-ukraine.de/de/agrapolitische-nachrichten/1202-gesetz-zur-ffnung-des-landwirtschaftlichen-bodenmarktes-unterzeichnet

останнім часом у зерновому секторі (наприклад, спельта) спостерігається падіння цін. З іншого боку, Україна разом з іншими країнами колишнього Радянського Союзу справила негативне враження щодо якості органічної продукції. Зокрема, залишки хімічних речовин у макухах, крупах, а також підвищені показники в інших органічних продуктах та недоліки в роботі органів сертифікації призвели до закриття контролюючого органу та посилення вимог з боку відповідальних європейських органів, які продовжують працювати в Україні, Казахстані, Молдові та Росії у 2020 році.⁸

Ці обмеження спричиняють додаткові витрати та затримки в ланцюгу поставок. Оскільки необхідно брати проби кожної партії, незалежно від її розміру, це впливає насамперед на невеликих постачальників. Це має негативний побічний ефект: прямі та прозорі відносини поставок між виробниками та німецькими торговцями або переробниками з власним відділом закупівель знаходяться у не вигідному становищі порівняно з великими структурами, в обігу яких цілі вантажні судна, що прямують до Німеччини через кілька країн, що не входять до ЄС, через Нідерланди. Однак ці ланцюги поставок все одно мають великий ступінь ризику щодо якості органічної продукції.

Безкоштовний тест на залишки агрохімікатів означає лише, що при виробництві продукції були дотримані законодавчі вимоги, і не є доказом органічного виробництва відповідно до вимог.

Як результат, це вже призвело до того, що, зокрема, малі та середні німецькі компанії вийшли з українського органічного бізнесу та працюють з іншими країнами.

Зусилля України вжити заходів проти корупції, безумовно, призводять до додаткових бюрократичних зусиль, що, в свою чергу, має досить стримуючий ефект для менших структур. Разом із інвестиційним кліматом, детально описаним у розділі Е, це є основною перешкодою для торгівлі українською органічною сировиною.

Разом з українським національним органічним стандартом триває створення державного реєстру компаній, сертифікованих відповідно до органічного законодавства ЄС. На жаль, практику збору та публікації даних в Україні поки що не можна порівнювати з німецькими практиками. І оскільки поки неможливо порівняти показники імпорту органів влади ЄС чи національних установ з показниками українського експорту в режимі реального часу, важко перевірити та виявити можливі відхилення у випадках підозри у шахрайстві. Необхідно

припустити високий або дуже високий рівень ризику, особливо у випадку вантажів, які доставляються до ЄС через кілька станцій та країн (переважно Туреччину), а потім через Нідерланди.

Система балансування кількості, що застосовується в сучасній системі органічної сертифікації, не є належним засобом надійного виявлення розбіжностей та відхилень у цих непрозорих ланцюгах поставок у кількох країнах, що не входять до складу ЄС. З одного боку, виробництво продовжує працювати з приблизними показниками доходів з високим ступенем коливань, які, залежно від якості перевірки на місці, не обов'язково пристосовані до експлуатаційних та / або погодних коливань. У ланцюгу поставок перевіряється лише останній сертифікат транзакції, тобто не простежується весь ланцюг поставок, за винятком підозрілих випадків або випадкового відбору проб.

У ланцюгу поставок перевіряється лише останній сертифікат транзакції, тобто не простежується весь ланцюг поставок, за винятком підозрілих випадків або випадкового відбору проб.

Послідовне збалансування кількості в ланцюгу поставок має бути обов'язковим. Слід зауважити, це не конкретно українська проблема, це недолік процедури органічного контролю ЄС, особливо щодо імпорту з країн, що не входять до ЄС.

Висновок

Отже, все повинно і може бути прозорим, а саме: скільки було вироблено та що транспортується по всьому ланцюгу поставок, особливо у випадках короткострокових і прямих поставок. Деякі органічні виробництва в Україні організували це за власною ініціативою, фіксуючи кількість врожаю за допомогою GPS та оприлюднюючи свої дані. Ці малі та середні компанії заслуговують на довіру учасників ланцюгів поставок в ЄС, а також на додаткову підтримку. Багато підприємств харчової промисловості також пропонують хороший і дуже хороший рівень відповідності загальним вимогам та стандартам. Якщо вони готові працювати за контрактом для інших торгових марок на експорт, ця

8 https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/farming/organic-farming/trade_de (Запит від листопада 2020) року

сфера має потенціал, який також забезпечить більшу зайнятість та додану вартість в Україні. У порівнянні з національним звітом для України (ЕкоConnect 2011), основною відмінністю сьогодні є прийняття національного органічного стандарту з регламентами впровадження та державними реєстрами та наглядовими органами, які зараз у процесі створення. У середньо- та довгостроковій перспективі це приведе до покращення якості органічної продукції та збільшення довіри споживачів в Україні та за її межами.

У першому звіті про країну (ЕкоConnect 2011) часто називали окремих учасників органічного руху, але тепер можна говорити про зростаючу кількість асоціацій та учасників, які також рекламують українську органічну продукцію через свою

присутність на ярмарках та полегшують започаткування органічного бізнесу в Україні.

Більша кількість проектів міжнародних донорів підтримує суспільство та державних суб'єктів у їхніх намаганнях наблизити Україну до стандартів та вимог західноєвропейських країн та торгових партнерів.

Як, наприклад, це робиться в рамках програми співпраці BMEL з проектом «Німецько-українська співпраця в галузі органічного землеробства» (UKR 20-1).

Ці зусилля та діяльність заслуговують на повагу та визнання і, безумовно, принесуть свої плоди, навіть якщо все ще потрібні неабияке терпіння та наполегливість з боку всіх учасників органічного руху.

Ілюстрації та джерела

Ілюстрації

1	Карта України	4
2	BMEL Referat 723 (02.2020) (Дані ЄС за 2018 рік не можуть бути надані)	5
3	шеничне поле в Україні (Олексій Алексеев Харків / Україна)	7
4	Державна органічна печатка України	8
5	Доповідь Валентини Заець, Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, на виставці БіоФах 2020	8
6	День Поля з професором Шмідтке (Університет прикладних наук (HTW) м. Дрезден) у Житомирській області. Визначення забур'яненості. 2017 рік.	12
7	День Поля з професором Шмідтке (Університет прикладних наук (HTW) м. Дрезден) у Житомирській області. Застосування сітчастої борони. 2017 рік.	12
8	Учасники органічного сектору України на БіоФах 2020	13
9	Органічна карта України. 2019 рік.	15
10	EU Agricultural MarketBriefsNo 17. Червень 2020	16
11	EU Agricultural MarketBriefsNo 17. Червень 2020	16
12	EU Agricultural MarketBriefsNo 17. Червень 2020	16
13	EU Agricultural MarketBriefsNo 17. Червень 2020	16
14	EU Agricultural MarketBriefsNo 17. Червень 2020	17
15	EU Agricultural MarketBriefsNo 17. Червень 2020	17
16	organicinfo Огляд органічного ринку в Україні	19

Джерела

BMEL 2020: Видавець Bundesministerium für Ernährung und Landwirtschaft (BMEL) Abteilung 6 – EU-Politik, Internationale Zusammenarbeit, Fischerei Wilhelmstraße 54 10117 Berlin; Станом на травень, Оформлення обкладинки / друк BMEL, Список авторів ілюстрацій Назва: Argus/stock.adobe.com TEXT Hermann Intemann

Тут містяться цитати з:

Germany Trade & Invest: Wirtschaftsdaten kompakt (11.2019), Auswärtiges Amt (03.2020)

BMEL Referat 723 (02.2020)

Staatskomitee für Statistik der Ukraine 2016, Bericht La – 1, Kiew

UKR Stat, 2017

Nations Online Project: <https://www.nationsonline.org/oneworld/ukraine.htm>, Карта України, запит від листопада 2020 року

<https://de.statista.com/statistik/daten/studie/232395/umfrage/bruttoinlandsprodukt-bip-pro-kopf-in-der-ukraine/>, Оpubліковано в жовтні 2020 року, запит від листопада 2020 року

<http://coa-ukraine.com/de/aktuelle-nachrichten/82-trainingimplementierung-des-gesetzes-der-ukraine-ber-organischeproduktion-nr-2496-viii-leit-faden-f-r-die-anwendung-von-iso-iec-17065-f-r-die-organischen-kontrollstellen> Інтернет-стаття проєкту BMEL "Німецько-українська співпраця в галузі органічного землеробства" (COA), запит від листопада 2020 року

Ілюстрації та джерела

- <http://coa-ukraine.com/de/aktuelle-nachrichten/89-der-2-rundetisch-f-r-kontrollstellen-in-n-rnberg-deutschland-biofach-2021> Інтернет-стаття проекту BMEL "Німецько-українська співпраця в галузі органічного землеробства" (COA), запит від листопада 2020 року (FiBL/IFOAM 2020): The World of Organic Agriculture Statistics and Emerging Trends 2020, Research Institute of Organic Agriculture FiBL IFOAM – Organics International; Herausgeber Helga Willer, Bernhard Schlatter, Jan Trávníček, Laura Kemper und Julia Lernoud
- <http://www.fibl.org/fileadmin/documents/shop/5011-organicworld-2020.pdf>, Запит від листопада 2020 року
- <https://organicinfo.ua/en/infographics/>, Запит від листопада 2020 року
- EU Agricultural Market Briefs No 17 | June 2020: Europäische Kommission; Запит від листопада 2020 року: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/farming/facts-and-figures/performance-agricultural-policy/studies-and-reports/market-analyses-and-briefs_en
- http://agritrade-ukraine.com/images/ATU/Практичний_довідник_органічного_експортера_до_ЄС.PDF, Herausgeber: BMEL-Kooperationsprojekt „Agritrade“ (ATU), Ukraine; Autoren: Maria Didukh, M. Machnovetz, Практичний довідник органічного експортера до ЄС, 2017, Запит від листопада 2020 року
- http://agritrade-ukraine.com/images/Karen_Fischer_Fruitlogistica_2018.pdf, Handelsströme zwischen der Ukraine und Deutschland in den Produktgruppen Obst, Gemüse, Nüsse, Bioprodukte; Karen Fischer, Kurzzeitexpertin im BMEL-Kooperationsprojekt „Agritrade“ (ATU), Ukraine; Запит від листопада 2020 року
- https://ukraine-nachrichten.de/marktforschereinzelhandelsketten-lidl-oder-aldi-k%C3%B6nnen-ukrainekommen-wenn-einen-aktiven-retailer-schliessen_4632, Інтернет-стаття, Запит від листопада 2020 року
- https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/farming/organic-farming/trade_de, Guidelines for additional controls on products from Ukraine, Kazakhstan, Moldova and Russia, 13. Dezember 2019, Запит від листопада 2020 року
- EkoConnect 2011: Länderbericht Ukraine, Chr. Arndt & Inka Sachse, Herausgeber EkoConnect e.V. Dresden, 2011; <http://ekoconnect.org/de/14-L%C3%A4nder-Studie.html>, Запит від листопада 2020 року